

Sygn. akt I CNP 68/11

POSTANOWIENIE

Dnia 18 kwietnia 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Katarzyna Tyczka-Rote

w sprawie ze skargi M. S.
o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku zaocznego Sądu
Okręgowego Sądu Gospodarczego
z dnia 22 sierpnia 2009 r., wydanego w sprawie
z powództwa A. G.
przeciwko M. S.
o zapłatę,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 18 kwietnia 2012 r.,

odrzuca skargę.

Uzasadnienie

Pozwany M. S. w dniu 22 sierpnia 2011 r. wniósł skargę o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego wyroku zaocznego Sądu Okręgowego z dnia 22 sierpnia 2009 r., którym zasądzono od niego na rzecz powoda A. G. kwotę 218 241 zł z ustawowymi odsetkami i kosztami procesu z tytułu odszkodowania za niewykonanie umowy o pracę projektowe z dnia 10 listopada 2006 r.

Pozwany w umowie z dnia 10 listopada 2006 r. zobowiązał się do opracowania projektu koncepcyjnego, budowlanego oraz wykonawczego zespołu budynków wielorodzinnych z usługami w J. Umowa była dwukrotnie zmieniana w związku z rozszerzeniem jej zakresu. Termin oddania projektu upływał 30 stycznia 2008 r. Pozwany jednak nie przekazał powodowi kompletnego projektu. Stało się to przyczyną niewywiązania się przez powoda ze zobowiązania w stosunku do inwestora i spowodowało obciążenie powoda karą umowną w wysokości 160 000 zł (z czego za szkodę powód uznał kwotę 100 000 zł, ponieważ odjął wynagrodzenie, które musiałby zapłacić pozwanemu). Ponadto powód musiał zlecić wykonanie projektu innemu podmiotowi i zapłacił mu 118 241 zł.

Do wydania wyroku zaocznego doszło z tego powodu, że pozwany nie złożył w wyznaczonym mu dwutygodniowym terminie odpowiedzi na pozew. Wniósł jedynie o przedłużenie terminu do złożenia odpowiedzi z uwagi na chorobę, co jednak Sąd Okręgowy uznał za niemożliwe w odniesieniu do terminu ustawowego. Argumentację tę zastosował również do wniosku pełnomocnika o przywrócenie terminu do złożenia odpowiedzi na pozew. Sąd Okręgowy stwierdził także, że odpowiedź na pozew wniesiona przez drugiego pozwanego Towarzystwo Ubezpieczeń A. S.A. nie mogła odnieść skutku w stosunku do pozwanego M. S., po stronie pozwanych nie występowało bowiem współuczestnictwo jednolite. Sprzeciw pozwanego od wyroku zaocznego został odrzucony postanowieniem z dnia 29 marca 2010 r., a zażalenie na to postanowienie Sąd Apelacyjny oddalił postanowieniem z dnia 7 czerwca 2010 r.

W skardze o stwierdzenie niezgodności z prawem wyroku zaocznego pozwany wskazał jako jej podstawy naruszenie art. 339 § 2 k.p.c. i art. 479¹⁸ § 2

k.p.c. oraz art. 333 § 1 pkt 3 k.p.c.; art. 479¹⁴ § 1 i 2 k.p.c.; art. 6 k.c., art. 479¹⁶ k.p.c. oraz art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. i art. 45 Konstytucji RP; art. 5 k.p.c. w zw. z art. 6 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności; art. 415 k.c. w zw. z art. 231 § 1 i 3 k.k.; art. 231 § 1 i 3 k.k., a także art. 379 pkt 5 k.p.c. w zw. z art. 398²¹ w zw. z art. 424¹² k.p.c. w zw. z art. 6 ust. 1 Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności, sporządzonej w Rzymie dnia 4 listopada 1950 r. i art. 45 Konstytucji RP.

Te same przepisy wskazane zostały jako te, z którymi zaskarżone orzeczenie jest niezgodne.

Skarżący wyjaśnił, że na skutek wydania zaskarżonego orzeczenia doznał szkody, ponieważ na podstawie niezgodnego z prawem orzeczenia wyegzekwowano już od niego kwotę 5 122,64 zł.

Stwierdził, że wzruszenie tego wyroku w drodze innych środków prawnych nie jest możliwe, ponieważ z powodu reprezentowania pozwanego najpierw przez fałszywego adwokata, a potem wskutek uchybień jego kolejnego pełnomocnika sprzeciw od wyroku zaocznego został złożony po terminie i odrzucony. Ułynęły także terminy do zaskarżenia orzeczenia skargą o wznowienie postępowania z powodu nieważności. Wyjątkowość niniejszego wypadku skarżący łączy z - jego zdaniem - oczywiście nagannym działaniem Sądu przy zastosowaniu dyspozytywnego art. 479¹⁸ § 2 k.p.c. i wydaniem wyroku zaocznego mimo braku podstaw procesowych i faktycznych, co wyczerpuje, według skarżącego, znamiona czynu zabronionego w art. 231 § 1 i 2 k.k. Przyjęcie jego skargi uzasadniać ma także brak innej możliwości wzruszenia wyroku zaocznego.

Z tych przyczyn skarżący wniósł o uwzględnienie jego skargi i orzeczenie, że wyrok zaoczny Sądu Okręgowego z dnia 12 października 2007 r. jest w całości niezgodny z prawem.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 424⁵ § 1 k.p.c. skarga o stwierdzenie niezgodności z prawem prawomocnego orzeczenia, powinna zawierać szereg elementów konstrukcyjnych. Należą do nich:

- 1) oznaczenie orzeczenia, od którego jest wniesiona, ze wskazaniem, czy jest ono zaskarżone w całości lub w części,
- 2) przytoczenie jej podstaw oraz ich uzasadnienie,
- 3) wskazanie przepisu prawa, z którym zaskarżone orzeczenie jest niezgodne,
- 4) uprawdopodobnienie wyrządzenia szkody, spowodowanej przez wydanie orzeczenia, którego skarga dotyczy,
- 5) wykazanie, że wzruszenie zaskarżonego orzeczenia w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe, a ponadto - gdy skargę wniesiono stosując art. 424¹ § 2 - że występuje wyjątkowy wypadek uzasadniający wniesienie skargi,
- 6) wniosek o stwierdzenie niezgodności orzeczenia z prawem.

Skarga wniesiona przez pozwanego nie czyni zadość tym wszystkim wymaganiom. Nie zostały w niej zrealizowane obowiązki przewidziane w art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c., to znaczy obowiązek wykazania, że wzruszenie zaskarżonego wyroku w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe, a ponadto - gdy skargę wniesiono, stosując art. 424¹ § 2 - że występuje wyjątkowy wypadek uzasadniający wniesienie skargi. Jak wyjaśnił Sąd Najwyższy w postanowieniu z dnia 17 sierpnia 2005 r. (I CNP 5/05, OSNC 2006/1/17, por. także orzeczenia tego Sądu z dnia 16 grudnia 2005 r., I CNP 37/05, nie publ., oraz z dnia 2 kwietnia 2009, IV CNP 96/08, nie publ.), art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c. nakłada na podmiot wnoszący skargę o stwierdzenie niezgodności prawomocnego orzeczenia z prawem obowiązek wykazania w drodze odrębnego, wyczerpującego i niebudzącego wątpliwości wyводу prawniczego, że wzruszenie zaskarżonego orzeczenia w drodze innych środków prawnych nie było i nie jest możliwe. Podmiot wnoszący skargę winien bowiem wykorzystać wszystkie istniejące narzędzia procesowe i dopiero ich bezskuteczność lub brak może - w wypadku wystąpienia szkody - uzasadniać odpowiedzialność państwa. Strona, wnosząc skargę, musi wykazać, iż z wszystkich innych narzędzi skorzystała lub że są one dla niej - w konkretnej sytuacji - niedostępne. W wypadku przewidzianym w art. 424¹ § 2 k.p.c. obowiązek ten ogranicza się do nieistnienia takich narzędzi w chwili

wnoszenia skargi, gdyż w dopuszczalności zaskarżenia skargą orzeczenia sądu pierwszej instancji mieści się założenie, że środki pozwalające na podważenie tego orzeczenia w trybie instancyjnym istniały lecz nie zostały wykorzystane.

Niniejsza skarga wniesiona została od orzeczenia sądu pierwszej instancji, który nie został zaskarżony z wykorzystaniem przewidzianych prawem środków. W takim wypadku dopuszczalność skargi wymaga łącznego spełnienia dwóch przesłanek - istnienia wyjątkowego wypadku oraz występowania kwalifikowanej postaci niezgodności kwestionowanego orzeczenia z prawem, która wynikać musi z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 lutego 2006 r., I CNP 4/06, OSNC 2006/6/113, podobne stanowisko wyrażone zostało w szeregu późniejszych, nie publikowanych orzeczeń). Wystąpienie takiego wyjątkowego wypadku strona powinna wykazać w skardze, w ramach realizacji obowiązku przewidzianego w art. 424⁵ § 1 pkt 5 k.p.c. Wyjątkowość rozumieć należy jako stan o szczególnym charakterze, który usprawiedliwia niewykorzystanie zwykłych instrumentów procesowych w celu poddania kontroli i usunięcia orzeczenia wadliwego. W rozpatrywanym przypadku wymagania te nie zostały spełnione. Wprawdzie powierzenie przez pozwanego prowadzenia sprawy fałszywemu adwokatowi stanowiło zdarzenie szczególne, jednak przyczyną odrzucenia złożonego przez prawidłowego już pełnomocnika sprzeciwu od wyroku zaocznego były nieprawidłowości przy złożeniu wniosku o przywrócenie terminu do wniesienia sprzeciwu. Takie zaniedbanie nie może być uznane za zdarzenie o wyjątkowym charakterze. Nie odpowiadają też pojęciu wyjątkowego wypadku okoliczności, w jakich doszło do wydania wyroku zaocznego. Wykorzystanie przez Sąd ustawowego uprawnienia nie może być zakwalifikowane jako postępowanie wyjątkowe, tym bardziej, że stronie przysługiwały środki prawne do podważenia wydanego orzeczenia. Skarżący nie wykazał też, że spełnione zostały ustawowe kryteria kwalifikowanej niezgodności orzeczenia z prawem, to znaczy, że niezgodność z prawem wynika z naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego lub konstytucyjnych wolności albo praw człowieka i obywatela. Wystąpienie tej przesłanki pozwany wiąże z faktem wydania wyroku zaocznego, do którego – jego zdaniem – nie powinno być dojdź i w tym upatruje naruszenia

swoich konstytucyjnie zagwarantowanych praw do sprawiedliwego procesu oraz naruszenie analogicznego prawa przewidzianego w Konwencji o ochronie praw człowieka i podstawowych wolności. Jednocześnie sam przyznaje, że wydanie wyroku w powstałych okolicznościach mieściło się w zakresie uprawnień przyznanych sądowi. Wprawdzie zgodzić się należy, że niepouczenie pozwanego o tak istotnej konsekwencji niezłożenia odpowiedzi na pozew, jaką stanowi możliwość wydania wyroku zaocznego, było nieprawidłowe, jednak wobec istnienia zwykłych środków procesowych pozwalających poddać kontroli prawidłowość wyroku zaocznego, nie można tego uchybienia kwalifikować w kategoriach naruszenia podstawowych zasad porządku prawnego, ani konstytucyjnych wolności bądź praw człowieka i obywatela, ani uznać go za czyn zabroniony.

W konsekwencji skarga pozwanego nie wypełnia ustawowych wymagań konstrukcyjnych, co uzasadnia jej odrzucenie na podstawie art. 424⁸ § 1 k.p.c.